

Polònia deixa enrere l'era Walesa

El canceller alemany Kohl ha promès que Polònia serà membre de ple dret de la Unió Europea abans de l'any 2.000. I, abans encara, i si la nova Rússia imperial no ho impedeix, els polonesos haurien d'estar sota el paraigua de l'OTAN. Qui hauria gosat profetitzar tot això l'estiu de fa quinze anys, el del 1980, quan van començar les vagues de Gdansk que feren trontollar tota la *nomenklatura* polonesa? És cert que el moviment Solidaritat no va tenir prou força per a imposar-se com a contrapoder més d'un any, però no és menys veritat que l'esquerra que va obrir en el bloc de l'est no va deixar d'eixamplar-se fins al gran enyorrament del 1989.

L'ex-líder de Solidaritat se sent temptat d'engegar una nova croada anticomunista per poder guanyar les eleccions.

Per això, quan només falten cinc anys per a la plena homologació europea de Polònia, sembla mentida que només n'hagin passats quinze d'aquelles imatges, avui gairebé estampes: les concentracions a les Drassanes Lenin; la gent manifestant-se amb retrats del papa; les negociacions obrers-PC a micròfon obert; Lech Walesa signant l'acord amb un llapis gegantí. Era imaginable aquell agost del 1980 que un electricista i sindicalista improvisat seria president de la República al cap de deu anys per un mandat de cinc? No fóra gens inversemblant que Walesa mateix, amb unes eleccions presidencials a la porta i la seva popularitat més baixa que mai, s'hagués fet tots aquests plantejaments i hagués

arribat a una conclusió: si contra el comunisme lluitàvem millor, doncs cal tornar a lluitar-hi. I això no li deu semblar gaire difícil, amb els hereus de l'antic partit comunista governant des de fa dos anys. Tot és a punt per a escenificar, la tardor electoral del 1995, una nova versió de l'estiu del 1980, recuperant fins i tot antics aliats. Però la segona part de l'epopeia pot acabar semblant una paròdia.

"Llibertat que ve de Déu". L'escenari triat per proclamar la nova lluita contra el comunisme va ser el VII Congrés de Solidaritat a Gdansk. Allí, com en els vells temps, Walesa va demanar unitat contra l'enemic comú que ara, disfressat de socialdemòcracia, prepara la revenja. Walesa va ser escoltat i aplaudit pels delegats de Solidaritat i l'actual líder del sindicat Marian Krzaklewski va mantenir la litúrgia anticomunista declarant que Polònia es troba en la disjuntiva de "saber administrar la llibertat que li ve de Déu, conquerida amb tant d'esforç, o continuar amb un estat sense ideologia i carregat amb les estructures de l'antic règim".

Solidaritat viu ara una etapa de reactivació que aparentment marca el final de la gran crisi d'identitat que va començar l'any 1989, paradoxalment un mesos després de l'espectacular victòria electoral que va significar la fi del règim comunista. Solidaritat era un sindicat. Però era també una gran plataforma opositora que va esclatar en un univers de grups democristians, ultranacionalistes, agraris, liberals i fins inclús socialdemòcrates, tot just va començar el lliure joc parlamentari. Tot això mentre les estructures específiques sindicals es ressentien de l'abandonament dels líders, de la falta de recursos i, també, de la paràlisi i de les contradiccions d'haver de ser alhora defensa d'obriers i suport del poder. I així, en el període 1989-1993, i més d'una vegada, Solidaritat es va mossegar la llengua i va contenir les bases davant les reconversions neoliberals dels governs presidits per antics líders opositors -governos,

d'una altra banda, sotsmesos a l'autoritat del president de la república, ni més ni menys Lech Walesa, el líder històric del sindicat-. Va ser en aquest període que el sindicat comunista ex-oficialista OPZZ va exercir, paradoxalment, de defensor de molts treballadors que havien confiat en Solidaritat.

Però havent guanyat les eleccions els antics comunistes, la tardor del 1993, el sindicat va veure l'oportunitat de recuperar la seva identitat reivindicativa i opositora. Les dades de les enquestes diuen que al 1994 el suport social de Solidaritat va augmentar un 40% i que un 36% dels ciutadans creuen que el sindicat ha de ser bel·ligerant contra el govern dels ex-comunistes presidit per Jozef Oleksy. Solidaritat difícilment tornarà a tenir els deu milions d'afiliats del 1980, però en té gairebé un milió i mig, una xifra que podria ser l'enveja de molts sindicats europeus.

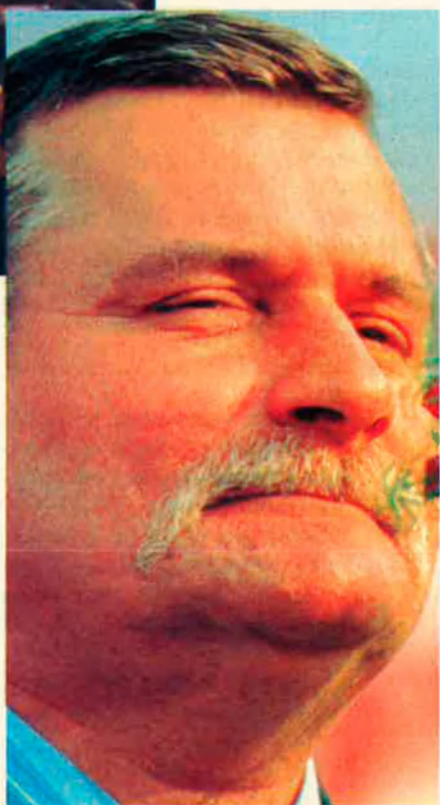
Amb tot, els sociòlegs més especialitzats en qüestions de moviment obrer no acaben de veure gaire clar el perquè d'aquesta revifada de Solidaritat, ni gosen donar-li una durada gaire llarga. Concretament, l'investigador Ireneusz Krzeminski sospita que aquest augment de popularitat tan espectacular és degut a la combinació d'antigues receptes anticomunistes, obreristes, religioses i nacionalistes que poden fer molta bromera en conjuntures electorals, però que acabaran dissipant-se en el nou marc socioeconòmic i polític que ha dut Polònia al llinar de la Unió Europea.

Transició, no pas de les pitjors. A més d'avisar del perill comunista i d'exigir que es desterrés de Polònia el divorci i l'avortament, les reivindicacions de Solidaritat apunten, paradoxalment, a la defensa de l'empresa estatal. El vell sindicat anticomunista no vol que el govern dels ex-comunistes tanqui o privatitzi les empreses públiques. Com a alternativa, els economistes de Solidaritat proposen que la propietat de les fàbriques passi als treballadors pel sistema d'accionariat popular, solució que rebutgen tant experts governamentals com independents.

La transició de l'economia polonesa centralitzada i burocràtica al mercat i al capitalisme no ha estat una meravella, però tampoc una experiència catastròfica com a Rússia. El creixement del 5% l'any 1994 és el més elevat de l'Europa central. Els punts negres són la inflació, que oscil·la entre el 27% i 30% i que de tant en tant amenaça de desaparar-se per neutralitzar els efectes positius de la reforma. Així mateix el salari mitjà net d'un treballador polonès és d'unes 30.000 pessetes al mes. Clarament insuficient, però les investigacions perceben moviments d'economia submergida que completa les economies familiars. A Polònia hi ha vuit milions d'em-

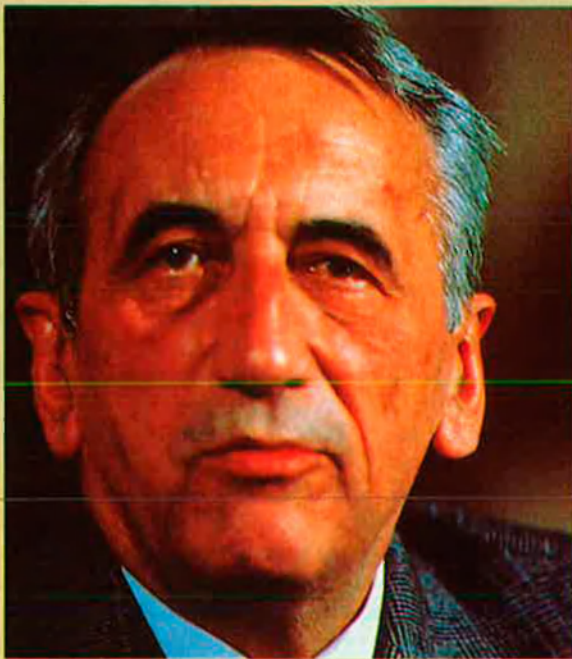
Dalt, el Parlament polonès. A la dreta, Lech Walesa. L'ex-líder del sindicat Solidaritat, Walesa, té avui l'índex de popularitat més baix que mai abans.

Els neguits del pare Jankowski

L'última de Henryk Jankowski ha estat tan sonada que fins i tot la Conferència Episcopal polonesa ha hagut de demanar disculpes públiques. Disculpes a la comunitat jueva en general i a la de Polònia en particular. Perquè el discurs que va fer el pare Jankowski, confessor de Lech Walesa, des de la trona de l'església de Santa Brígida de Gdansk entronca amb la més pura tradició antisemita del nacional-catolicisme polonès. Jankowski va dir, ni més ni menys, que l'estrella de David jueva era equiparable a l'esvàstica del feixisme i a la falç i al martell del comunisme. Més encara: Jankowski va demanar als polonesos d'origen jueu que s'identifiquessin amb claredat per poder saber si els membres de l'actual govern provenen d'Israel o no. Per a acabar-ho d'adobar, Jankowski va deixar anar: "No ens podem permetre d'estar més temps sense saber si aquesta gent que ens governa ve d'Israel o de Moscou".

La condemna episcopal de les declaracions antisemites de Jankowski ha rebut un silenci total del president Lech Walesa. El president no gosaria mai censurar ni enemistar-se amb qui des de fa més de quinze anys és el seu guia espiritual. Les parets de la sagristia de Santa Brígida han estat testimoni dels disbarats i dels excessos verbals de Jankowski, sempre compartits o consentits per Walesa des dels temps que era el líder indiscutible de l'oposició al règim.

Mazowiecki és un dels líders de centre-esquerra. El laïcisme d'aquestes forces enerva l'Església.

L'estirabot antijueu de Jankowski vol dir que el sector més fonamentalista i esperpèntic del catolicisme polonès es neguiteja. Però el neguit no se circumscriu al confessor presidencial, ans afecta tota la jerarquia catòlica. El cardenal Glemp, primat de Polònia, ha denunciat que l'escola fa propaganda de l'erotisme i no condemna com cal l'avortament, l'eutanàsia i l'alcoholisme. Així mateix Glemp ha criticat el feminisme i l'alliberament de les dones perquè les dones han de defensar la seva doignitat "mitjançant la maternitat".

Paral·lelament a les "recomanacions"

de Glemp, l'arquebisbe Józef Michalik, president de la comissió episcopal encarregada dels afers constitucionals, ha declarat que és "inadmissible" que el projecte de nova Constitució que discuteix actualment el Parlament no faci "cap referència a Déu". Michalik també creu inadmissible que s'imposi una concepció de llibertats que permet als homes "d'adonar-se de les seves febleses al preu de la depravació dels altres".

L'Església, que sempre ha estat un autèntic poder fàctic a Polònia, fins i tot en els temps més negres de l'estalinisme, té por ara que les tendències cada cop més laiques de la societat polonesa quedin reflectides en la nova Constitució per l'acció conjunta dels ex-comunistes i del centre-esquerra de Kuron i Mazowiecki. De fet, la jerarquia catòlica polonesa també vivia

millor lluitant contra el comunisme: els comunistes la temien i la respectaven. Tenia propietats i escoles i fins i tot li van arribar a permetre d'organitzar un "partit" confessional catòlic, el grup Znak, que tenia una partida d'escons reservats al Parlament dominat pel PC. Amb la democràcia i el mercat, tan reivindicats per la jerarquia, l'Església polonesa s'ha adonat que ha perdut poder i que només el recuperarà, i l'hi reconeixeran, si recorda al poder laic que està disposada a fer una nova croada anticomunista. És, més o menys, el mateix que passa amb Walesa. **Ll. F.**

preses (un "empresari" per cada cinc habitants), i el sector privat representa el 55% de l'economia.

El rerefons del conflicte actual és que la clientela de Solidaritat prové de sectors econòmics condemnats. Els tractors de la fàbrica d'Ursus ja no són competitiu i el govern voldria reconvertir-la totalment o tancar-la, però es troba amb l'oposició de Solidaritat que n'exigeix la continuïtat a base de crèdits preferencials i de facilitats fiscals. Tot això sense renunciar a les pugues salarials. La contradicció és gairebé pintoresca pel que fa a la indústria polonesa de l'armament. El sec-

tor està virtualment en fallida, després de la dissolució del Pacte de Varsòvia, i les trentauna fàbriques que l'integren no paren d'anar de conflicte en conflicte. Aquí l'exigència de Solidaritat és que el govern augmenti les comandes a les fàbriques d'armes per garantir-ne l'activitat: justament el mateix que es feia en l'economia planificada dels temps soviètics.

El VII Congrés de Solidaritat, pel que fa a totes aquestes qüestions, les va posar sobre la taula i finalment va expressar el suport del sindicat a la reelecció de Lech Walesa com a president de la República. Però el suport de

Solidaritat a Walesa no és rotund i inamovable. Pel sindicat és prioritari que la dreta presenti un únic candidat a les presidencials i no perd de vista que Walesa es troba gastat i cremat: els seus índexs de popularitat no van més enllà del 20%.

L'home bulldozer. Com és possible una davallada com aquesta en un home que va ser elegit president amb el 60% dels vots i el reconeixement gairebé unànime dels seus conciutadans? Fa pocs mesos el seu gran adversari, el general Jaruzelski, no es va mossegar la llengua quan va declarar que no respectava gens Walesa i que el veia com un home destructiu. L'opinió de Jaruzelski concorda força amb la d'Adam Michnik, antic conseller de Solidaritat i actual director del diari *Gazeta Wyborcza*, el de més tirada de Polònia. Per Michnik el seu antic líder és incapaç de construir res.

Des que va assumir la presidència de la República l'obsessió de Walesa ha estat de perpetuar-se en el poder i, per aconseguir-ho, no ha dubtat a tombar governs l'un rere l'altre. Entre 1990 i 1993 Polònia va presenciar tota una desfilada de governs de dreta, centra-dreta i centre-esquerra, combinacions de democristians i social-liberals, tots ells de curta durada i amb un tret en comú: haver estat "cessats" per l'acció del president Walesa.

En tots aquests anys Walesa no s'ha fet un partit a mida tot i que, oportunitats, no li n'han faltat. Després de ser elegit president

Manifestacions del sindicat Solidaritat. El sindicat polonès viu una revifada singular que, segons alguns sociòlegs, no suportarà l'entrada en la Unió Europea.

hauria pogut aprofitar les estructures de la coordinadora de centre-dreta que li va organitzar la campanya, però va desconfiar dels seus dirigents i va acabar barallant-s'hi. Els primers que es van adonar del primitivisme i de les limitacions de Walesa foren els homes del corrent socialdemòcrata i socialcristià (Kuron, Geremek i Michnik mateix) que durant les dues primeres setmanes del mes d'agost van haver de suportar els escàndols i les exigències de Walesa: Walesa volia ser primer ministre, el càrrec que els comunistes havien ofert a Solidaritat en el govern de coalició. Va ser cap de govern Tadeusz Mazowiecki, l'home que després va competir amb Walesa a les

presidencials, precisament perquè havia estat un dels primers a descobrir l'ànsia desmesurada de poder d'un home que havia estat un bon electricista i un magnífic líder sindical. Els qui el van votar ja sabien que Walesa no era Václav Havel, però mai no es van pensar que arribaria a assemblejar-se tant a un Borís Ieltsin.

En les eleccions presidencials d'octubre Lech Walesa, si finalment acaba essent el candidat únic de la dreta, haurà d'enfrontar-se a dos candidats difícils: Alexander Kwasniewski, candidat de l'esquerra ex-comunista, i Jacek Kuron, l'home del centre-esquerra sorgit de Solidaritat. Per a Walesa, Kwasniewski, un home jove i popular, és un malson, el símbol del comunisme ressuscitat que prepara la revenja.

Però també li fa perdre la son el seu antic col·lega sindicalista, Jacek Kuron. Kuron ja havia trencat amb els comunistes i havia organitzat en la clandestinitat el KOR (Comitè d'Autodefensa Obrera), quan ell encara soldava cables a les Drassanes Lenin. Precisament en la seva "Carta oberta al Partit Obrer Unificat de Polònia", escrita amb Karol Modzelewski i feta pública l'any 1964, Jacek Kuron profetitzava que el règim comunista, dictatorial i corromput, desprestigiaria per extensió tota l'esquerra. I que, en una primera etapa -democràtica o pre-democràtica- seria inevitable que la majoria de la gent fes seus els símbols de la dreta tradicional per expressar el seu rebuig del passat. Aquesta és l'etapa que ha encarnat Lech Walesa i que Polònia sembla disposada a deixar enrere. **Llibert Ferri**